

9.6.2026

Talousarvion 2027 ja taloussuunnitelman 2028 – 2031 laadintaohje

Talousarviota koskevat säännökset

Kuntalain 110 § (410/2015) mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota.

Yleiset talousnäköymät

Valtiovarainministeriön talouskatsauksen mukaan Suomen talouden toipuminen viivästyy Lähi-idän kriisin seurauksena. Maailman talous kasvoi odotettua vahvemmin ennen Lähi-idän kriisin kärjistymistä. Myös Suomen talous kasvoi vuoden 2025 lopulla ja talouden asteittaisen toipumisen ennakoitiin jatkuvan vuonna 2026. Öljyn hinnan nousu kuitenkin hidastaa talous kasvua selvästi. Bruttokansantuotteen kasvu jää 0,6 prosenttiin vuonna 2026. Tuotannon taso on alle potentiaalisen, mikä yhdessä öljyn hinnan myöhemmän laskun kanssa tukee kasvun vahvistumista ennustejakson loppupuolella. Bruttokansan tuotteen kasvun arvioidaan kiihtyvän 1,7 prosenttiin vuosina 2027 – 2028.

Inflaatio kiihtyy kuluvana vuonna pääosin energian hinnan nousun seurauksena. Vaikutukset muihin hintoihin jäävät suhteellisen rajallisiksi, ja pohjainflaatio pysyy alle kahden prosentin. Pitkittyneen hitaan kasvun ja kapasiteetin vajaakäytön vuoksi hintapaineet ovat energian hinnan nousua lukuun ottamatta vaihteita. Palveluiden hinnannousu on hidastunut, kysyntä on heikkoa eikä sähkön hinnassa odoteta merkittäviä lisämuutoksia. Kotitalouksien ostovoiman kehitys on tänä vuonna hidasta hintojen nousun ja heikon työllisyystilanteen vuoksi, vaikka veronkevennykset ja palkankorotukset kasvattavat palkansaajakotitalouksien käytettävissä olevia tuloja. Epävarmuus talousnäköymistä ja julkisen talouden sopeutuksesta on lisännyt



9.6.2026

varovaisuutta, mikä näkyy kulutuksen lykkääntymisenä ja säästämisasteen nousuna. Yksityinen kulutus kasvaa

vaimeasti vuonna 2026, mutta vahvistuu seuraavana vuonna ostovoiman parantuessa ja säästämisasteen vähitellen alentuessa.

Investoinnit kasvavat kuluvana vuonna erityisesti puolustushankintojen myötä. Myös energia- ja teknologiasiiirtymään liittyvät investoinnit tukevat kone- ja laiteinvestointien kasvua. Sen sijaan asuntorakentamisen elpyminen viivästyy edelleen heikon kysynnän vuoksi. Työmarkkinoilla työvoiman tarjonta on kasvanut merkittävästi työllisyystoimien ja maahanmuuton seurauksena. Työllisten määrä on pysynyt vakaana vuoden 2024 syksystä lähtien, mutta työttömyysaste on noussut yli 10 prosentin. Työllisyyden kasvun ja työttömyyden laskun odotetaan käynnistyvän vasta vuonna 2027.

Pyhäjärven kaupungin talousnäkömät

Pyhäjärven kaupunki on joutunut tasapainottamaan talouttaan vuodesta 2016 alkaen. Talouden tasapainottaminen aloitettiin toimintakulujen kasvamisen sekä valtionosuuksien leikkauksen ansiosta tapahtuneen tulopohjan ohenemisen johdosta. Sosiaali- ja terveystalouden kustannusten nousuun vaikutti väestön ikääntyminen ja palvelutarpeen kasvaminen. Valtionosuudet vähenivät merkittävästi vuonna 2015 valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä. Valtionosuudet vähenivät kokonaisuudessaan noin 2,3 M€ vuoteen 2014 verrattuna. Valtionosuuksiin vaikutti myös hyvinvointialueuudistus, jossa hyvinvointialueelle siirtyi valtionosuuksista iso osa, koska Pyhäjärven kaupungin sosiaali- ja terveysmenojen osuus oli suuri, johtuen väestön ikääntymisestä ja palvelutarpeen kasvamisesta. Myös Pyhäjärven kaivoksen kaivostoiminnan loppumisen johdosta verotulot ovat vähentyneet merkittävästi. Vuonna 2021 yhteisöverotulojen toteutuma Pyhäjärven kaupungilla oli 6,1 M€, kun taas vuonna 2025 yhteisöverotulojen toteutuma oli 0,97 M€.

Hyvinvointialueuudistus muutti kuntien toiminnallista ja taloudellista toimintakenttää merkittävästi. Vuoden 2023 alusta lukien vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueuudistus toi myös muutoksia Pyhäjärven kaupungin valtionosuuksiin. Hyvinvointialueelle siirtyi valtionosuuksista iso osa, koska Pyhäjärven kaupungin sosiaali- ja terveysmenojen osuus oli suuri jopa valtakunnallisesti katsottuna.

Usean vuoden ajan on ollut nähtävissä tilanne, että edellä mainitut muutostekijät johtavat kaupungin taloustilanteen muuttumiseen alijäämäiseksi. Kaupungin talouden tasapaino saavutetaan uudelleen aikaisemmin päätettyjen tasapainotustoimenpiteiden ja nyt päivitetävän tasapainotusohjelman sekä verotulopohjan laajentumisen ansiosta. Tulevina vuosina on nähtävissä verotulopohjan kasvaminen, joka pohjautuu energiakäännteeseen. Pyhäjärvelle on jo tehty merkittäviä energiainvestointeja, mutta suurin investointialto on vasta toteutumassa tulevina vuosina. Energiakäännteen talousvaikutuksien myötä voimakkaasti kohentuva kaupungin taloudellinen tilanne antaa Pyhäjärven kaupungille mahdollisuuden parantaa palvelujaan ja palveluinfraansa, eli pitämään kilpailukyvästään huolta ja jopa lisäämään kilpailuetujaan. Tämä on rakennemuutoksen hallinnan kannalta äärimmäisen tärkeää ja luo pohjan uskottavalle myönteiselle kehityspolulle.



9.6.2026

Pyhäjärven kaupungin toimialat tulevat laatimaan taloussuunnitelman myös vuosille 2030 ja 2031, jonka kautta voimme esittää kertyneen alijäämän kattamisen kuntalain säätämässä ajassa. Alijäämän kattamisvelvollisuudesta säädetään kuntalain 110

§:ssä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Alijäämän kattamisvelvollisuus koskee vain kunnan tai kuntayhtymän taseeseen kertynyttä alijäämää, ei konsernitaseeseen kertynyttä alijäämää.

Pyhäjärven strategia 2030

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 26.9.2022 § 72 Pyhäjärven kaupunkistrategian 2030. Pyhäjärven voimassa oleva strategia ulottuu vuoteen 2030 saakka.

Pyhäjärven Kaupunkistrategiaa 2026 – 2030 valmistellaan parhaillaan. Strategia perustuu valmisteluprosessin kautta tunnistettuihin tulevaisuuden muutostekijöihin ja sisältää Pyhäjärven kehittämisen pitkän aikavälin tahtotilan, johon yhteisesti sitoudutaan.

Talousarviovalmistelussa otetaan huomioon linjaukset, jotka on huomioitu Pyhäjärven Kaupunkistrategiassa 2026 - 2030. Kaupunkistrategian painotukset ja tavoitteet tarkennetaan vuosittain talousarvion toiminnallisissa tavoitteissa, joiden valmisteluvastuu kohdennetaan kaupunginhallitukselle, lautakunnille ja tytäryhtiöille. Talousarviokirjaan valmistellaan tavoitekohtaisesti tarkemmat toimenpiteet ja niiden arvioimiseen soveltuvat mittarit, jotka johdetaan Pyhäjärven Kaupunkistrategiasta 2026 - 2030.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutumista seurataan aktiivisesti osavuosikatsauksissa sekä yksityiskohtaisemmin konsernin tilinpäätöksessä. Strategian toteutumista arvioidaan osavuosikatsauksissa talousarvion toiminnallisten tavoitteiden mittarien avulla.

Talousarvion laadinnassa tulee kiinnittää erityisesti huomiota toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niiden mittaamiseen. Perustelutekstien tulee olla tiiviit ja yhdenmukaiset. Toimialueiden tulee tarkentaa ja konkretisoida strategian tavoitteita vertailtavuuden ja raportoinnin kehittämiseksi. Mittareiden käyttökelpoisuutta tulee arvioida sekä tarvittaessa lisätä valtuuston ja tarkastuslautakunnan suorittaman arvioinnin helpottamiseksi.

Riskienhallinta

Riskienhallinnan järjestäminen perustuu kunnan perustehtävään, toimintaympäristön analysointiin, kuntastrategiaan sekä toiminnan ja talouden tavoitteisiin. Riskienhallinta sisältää kunnan tavoitteita uhkaavien riskien tunnistamisen, arvioinnin ja priorisoinnin sekä tuloksellisen hallinnan. Kuntastrategia, toiminnan ja talouden sekä sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan tavoitteet tulee yhdistää, jotta riskienhallinta ei muodostuisi erilliseksi toiminnoksi.

9.6.2026

Talousarvion laadinnan yhteydessä talousarviossa esitettyihin taloudellisiin ja toiminnallisiin tavoitteisiin liittyvät riskit on tunnistettava ja arvioitava niiden merkitys suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja organisaatioon. Tavoitteiden kannalta merkittävimmät riskit esitetään talousarviossa toimielimittäin ja yhtiöittäin.



9.6.2026

Talousarvion laatiminen

Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio otetaan **bruttomääräisenä**. Talousarvion laadinnassa on noudatettava Suomen Kuntaliiton antamaa suositusta Kunnan ja kuntayhtymän talousarvio ja –suunnitelma. Perustelutekstien tulee olla tiiviit ja yhdenmukaiset.

Valtuusto hyväksyy talousarviossa **toimialueille** tulosaluekohtaiset toiminnalliset tavoitteet, sitovat määrärahat, tuloarviot ja tunnusluvut. Kaupunginhallitus ja lautakunnat hyväksyvät talousarvioon perustuvat käyttösuunnitelmat.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 30.9.2024 § 61 Talouden tasapainottamisohjelman vuosille 2025 – 2027. Tasapainottamisohjelman mukaiset tasapainottamistoimenpiteet valmistellaan toimialueiden toimesta. Talouden tasapainottamisohjelmaa vuosille 2027 – 2030 tullaan päivittämään tulevan syksyn aikana. Energiakäänteen hankkeista saatavien kiinteistöverojen määräksi vuonna 2027 on arvioitu noin 0,72 M€. Energiakäänteen hankkeista saatava lisä verotulopohjaan sekä muut hankkeiden tulovaikutukset ovat merkittävässä asemassa Pyhäjärven kaupungin talouden tasapainottamisessa.

Toimialueiden ja konserniyhtiöiden velvollisuutena on noudattaa laadintaohjeen toiminnallisten tavoitteiden johtamista Pyhäjärven kaupungin kaupunkistrategiasta. Myös taloussuunnitelmavuodet 2028 – 2031 on laadittava mahdollisimman tarkasti.

Toimintatuotot

Talousarviovalmistelun yhteydessä toimielimet käyvät läpi maksut ja taksat, jotka tarkistetaan yleisen kustannustason kehitystä tai lainsäädännön enimmäistasoa vastaaviksi. Uudet käyttö- ja palvelumaksut valmistellaan ja esitetään talousarvion laadinnan yhteydessä.

Talousarviovuoden ja suunnitelmavuosien laadinnassa huomioidaan vihreän siirtymän hankkeisiin liittyvät luvitusmaksut, maanvuokratulot, metsän myyntiin liittyvät kertaerät sekä maa-alueisiin liittyvät myyntivoitot.

Toimintakulut

Pyhäjärven kaupungin talousarvion 2027 laadinnassa lähdetään siitä, että aikaisemmin päätetyt sekä valmistelussa olevat tasapainottamiseen liittyvät toimenpiteet laitetaan täytäntöön talousarviota ja taloussuunnitelmaa laadittaessa. Käyttötalouden uudet menoesitykset on esitettävä sisältäen perustelut ja taloussuunnitelmat.

Vuoden 2027 henkilöstökuluihin varataan 1,5 %:n korotusvaraus. Sopimuskierröksellä on sovittu yleiskorotuksesta 2 %, joka tulisi voimaan 1.4.2027. Lisäksi on sovittu paikallisista järjestelyistä. Talousarviovuonna 2027 henkilöstölisäyksiin on suhtauduttava pidättyvästi. Hankintoihin suhtaudutaan myös kriittisesti. Palvelujen hankintoja kilpailutetaan aktiivisesti huomioiden mm. kunta- ja seutuyhteistyön sekä ostopalvelujen mahdollisuudet.



9.6.2026



9.6.2026

Verotulot

Talousarviovalmistelu on rakennettu nykyisiin veroprosentteihin perustuen. Pyhäjärven kaupungin tuloveroprosentti on ollut 19,75 % vuosina 2007 – 2016. Talouden tasapainottamisohjelman yhteydessä yhtenä tasapainottamistoimenpiteenä on päätetty tuloveroprosentin korottamisesta. Tuloveroprosenttia korotettiin 20,75 %:iin vuonna 2017. Vuosina 2020 – 2022 tuloveroprosentti on ollut 21,75 %.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta annetussa laissa säädettiin kuntien vuoden 2023 tuloveroprosentin leikkausprosentiksi 12,64. Pyhäjärven kaupungin tuloveroprosentiksi määräytyi 9,11 % vuodelle 2023. Vuosina 2024 - 2026 tuloveroprosentti on ollut 9,10 %.

Myös kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta pienennettiin yhdellä kolmasosalla ja valtion osuutta kasvatettiin vastaavasti vuonna 2023. Tästä johtuen kuntien yhteisöverotulot pienenevät vuodesta 2024 alkaen.

Arvio kunnallisverotuloista vuodelle 2027	7,65 M€	(TA2026 7,60 M€)
Arvio yhteisöverotuloista vuodelle 2027	0,95 M€	(TA2026 0,95 M€)
Arvio kiinteistöverotuloista vuodelle 2027	2,12 M€	(TA2026 2,07 M€)

Verotukseen liittyviä linjauksia valmistellaan tasapainottamisohjelman yhteydessä.

Valtionosuudet

Kunnan valtionosuusrahoitus koostuu peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisesta valtionosuusrahoituksesta. Sote-uudistuksen yhteydessä myös kuntien valtionosuuksia siirrettiin valtiolle hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi. Vuoden 2025 valtionosuuslaskelmissa on huomioitu TE-palveluiden siirtyminen kuntiin.

Arvio valtionosuuksista vuodelle 2027 on tällä hetkellä noin 4,4 M€. Valtionosuuslaskelmat tarkentuvat syksyn aikana. Lopulliset päätökset vuoden 2027 valtionosuuksista saadaan vuoden 2026 lopussa.

Osallistuva budjetointi

Osallistuva budjetointi on toimintatapa, jossa asukkaat otetaan mukaan yhteisiä verovarvoja koskevaan keskusteluun, suunnitteluun ja päätöksentekoon. Osallistuvan budjetoinnin toteuttamiseen ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa menetelmää, vaan sitä voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Pyhäjärven kaupunki toteuttaa vuonna 2027 toimenpiteen, joka on osana osallistuvan budjetoinnin toimintamallia. Toimintamallista päätetään talousarviovalmistelun yhteydessä.



9.6.2026

Sote- ja pela-kiinteistöjen yhtiöittäminen

Kuntalain 126 §:n mukaan kunnan hoitaessa 7 §:ssä tarkoitettua tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla, sen on annettava tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi (yhtiöittämisvelvollisuus).

Kiinteistöjen vuokraaminen hyvinvointialueille on yhtiöittämisvelvoitteeseen kuuluvaa toimintaa eikä se sisälly myöskään 127 §:n mukaisiin poikkeuksiin yhtiöittämisvelvoitteesta. Kunta toimii lähtökohtaisesti kilpailutilanteessa markkinoilla.

BDO Oy on laatinut yhtiöittämisselvityksen sote- ja pela-kiinteistöjen yhtiöittämisestä Pyhäjärven kaupungille. Pyhäjärven Palvelukiinteistöt Oy on perustettu vuoden 2026 alussa.

Yhtiövelvoite tulee lisäämään Pyhäjärven kaupungin tasapainottamistarvetta. Kiinteistöjen arviot vaikuttavat merkittävästi luovutusvoiton tai luovutustappion määrään. Kiinteistöjen arvioon vaikuttaa merkittävästi Hyvinvointialue Pohteen kanssa tehtävän vuokrasopimuksen pituus. Näin ollen kaupunki varautuu riskiin, että uusi yhtiö ei voi aloittaa toimintaansa vielä 1.1.2027. Yhtiöittämisen yhteydessä Pyhäjärven kaupungilla on oltava selvät vuokrasopimukset Hyvinvointialue Pohteen kanssa.

Varainsiirtoveroa ei ole suoritettava, kun kunta tai sosiaali- ja terveyden huolto ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain (ns. voimaannpanolaki 616/2021) 32 §:ssä tarkoitettu kuntayhtymä viimeistään vuoden 2030 loppuun mennessä luovuttaa yksin tai yhdessä toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa omistamalleen osakeyhtiölle sen osakkeita vastaan kiinteistön omistamista ja hallintaa harjoittavan yhtiön osakkeita.

Investoinnit

Vuoden 2027 investoinneissa varaudutaan hyvinvointitalon uudishankkeen lisäksi muihin investointeihin 900.000 euron määrällä.

Konserni

Kuntalain mukaan tytäryhteisöön kohdistuvalla omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Talousarviossa ja -suunnitelmassa esitetään omana kokonaisuutenaan kuntakonsernin kannalta olennaisia tulevia tapahtumia ja niiden taloudellisia vaikutuksia. Tällaisia voivat olla konserniyhteisöjen investoinnit, yhtiöjärjestelyt, myönnettävät ja realisoituvat takaukset ja muut vastuut ja velvoitteet.

Tytäryhtiöille annetaan valmisteluvastuu tavoitteiden johtamisesta Pyhäjärven kaupunkistrategiasta. Tytäryhtiöiden velvollisuutena on noudattaa laadintaohjeen toiminnallisten tavoitteiden johtamista Pyhäjärven kaupungin kaupunkistrategiasta 2026 - 2030. Myös taloussuunnitelmavuosien 2028 - 2031 tuloslaskelmat on laadittava mahdollisimman tarkasti. Konserniyhtiöt toimittavat tiedot hallintopalveluille 31.10.2026 mennessä annettujen taulukkojen mukaisesti.



9.6.2026

Talousarvion muutokset

Talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle talousarviovuoden aikana.

Valmistelun aikataulu

Kaupunginhallitus linjaa talousarvion laadintaohjeet 9.6.2026.

Toimialueet antavat ehdotukset talousarvioksi ja taloussuunnitelmaksi syyskuun aikana 30.9.2026 mennessä. Johtoryhmä käy läpi talousarviot ja -suunnitelmat ennen lautakuntakäsittelyä.

Johtoryhmän ja kaupunginhallituksen talousarviovalmisteluun varataan aikaa lokakuun ja marraskuun aikana.

Kaupunginvaltuusto päättää veroprosenteista viimeistään lokakuun lopussa. Kiinteistöverolain mukaan kunnan tulee ilmoittaa kiinteistöveroprosentit Verohallinnolle viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17. päivänä.

Konserniyhtiöt toimittavat tiedot hallintopalveluille 31.10.2026 mennessä.

Kaupunginhallitus antaa esityksen kaupunginvaltuustolle talousarviosta 2027 sekä vuosien 2028 – 2031 taloussuunnitelmasta 24.11.2026.

Kaupunginvaltuusto päättää vuoden 2027 talousarviosta ja vuosien 2028 – 2031 taloussuunnitelmasta joulukuussa.

Talouden vuosikello 1.6.2026 – 31.5.2027

